

Pred informativni dnevi: doc. dr. Zoran Vaupot, dekan Fakultete za poslovne vede pri Katoliškem inštitutu

Odgovornost je vedno individualna

9. in 10. februarja fakultete vabijo prihodnje študente, da se na informativnih dnevih seznanijo z njihovimi programi dodiplomskega, podiplomskega in doktorskega študija, profesorskimi ekipami, temeljnimi vrednotami, študijskim okoljem, možnostmi mednarodnih izmenjav ...

Zainteresirani javnosti se bo na ta način, ki »v živo« dopolnjuje široko paleto stalnih promocijskih dejavnosti, predstavila tudi Fakulteta za poslovne vede (FPV), ki jo je kot prvo izmed fakultet načrtovane katoliške univerze ustanovil Katoliški inštitut. V pogovoru z njenim dekanom doc. dr. ZORANOM VAUPOTOM smo se seveda dotaknili tudi vprašanj, ki presegajo zgolj visokošolski prostor.

Ali ste spremljali razgreto razpravo o javnem financiranju javno veljavnih programov osnovnih šol? Resda se ni neposredno dotikala visokošolskega prostora in s tem Fakultete za poslovne vede, pa vendar je najbrž tudi vam kaj sporočala.

Seveda sem spremljal to razpravo in o njej je mogoče povedati vsaj dvoje. Najprej: zavržno ravnanje parlamentarne večine ob poskusu spreminjanja ustave in šolske zakonodaje, prav tako ravnanje vlade ob tem je resnično ... žalostno, če uporabim zelo blago besedo. Druga, v bistvu pomembnejša stvar, pa je: v razpravi so šli v nekatere zelo velike podrobnosti, npr. ali bo zasebno osnovno šolstvo z uveljavitvijo odločbe ustavnega sodišča dobilo letno dodatnih 300.000 ali 330.000 evrov. V takšne nepomembne podrobnosti je vladajoča levica pogosto zapeljala opozicijsko desnico, namesto da bi zagovorniki zasebnega šolstva vztrajali pri enem samem sporočilu, eni sami dilemi, ki jo moramo razrešiti, sicer je vsak nadaljnji pogovor nesmiseln.

In kaj je ta dilema?

Čisto preprosto vprašanje: Zakaj je leta 2017 v Sloveniji težava z zasebno lastnino? To je ideološka debata ne iz 20., temveč še iz 19. stoletja. In to je ključni problem vsega zasebnega šolstva in ne zgolj šolstva: naša politična levica in velik del slovenske populacije, ki je pretežno socialistične miselnosti (žal pogosto tudi kristjani), delijo lastnino na državno, ki naj bi bila v redu, in zasebno, ki naj bi bila slaba.

Pri čemer državno skrivamo za besedo »javna«.

Točno tako. Prav zato sam v tej razpravi dosledno ne uporabljam besede »javno«. Javen je lahko interes, nimamo pa javnih

fakultet, temveč državne - ustanovila jih je država in jih financira z davkoplačevalskim denarjem. Javna fakulteta je vsaka fakulteta, ki zadovoljuje javni interes in je lahko tudi zasebno ustanovljena, celo zasebno financirana, torej nekoncesionirana. Naša ključna dilema je torej: Zakaj imajo naše levo usmerjene stranke in enako usmerjeno prebivalstvo težave z zasebno lastnino nasploh, tudi v šolstvu, v zdravstvu, če se omejim le dve ta čas najbolj »vroči« področji?

Kako si odgovarjate na to vprašanje?

Odgovor sem že nakazal. Gre za slovensko populacijo, ki je, kot pravi statistika, v povprečju stara 43 let, kar pomeni, da je bila večina slovenskega prebivalstva šolana v sistemu prejšnje države, ta sistem pa je demoniziral zasebno in poveličeval državno lastnino. Ta zgodba še vedno traja in to je ključna podstat dileme o financiranju šolstva. Vendar te razprave, če bi bili normalna država, članica Evropske unije, sploh ne bi smelo več biti. Financirati je treba tiste ustanove, ki zadovoljujejo javni interes. Če so državne, so pač državne, če zasebne, pa pač zasebne. Da so primarne državne ustanove, zasebne pa naj bi bile zgolj nekakšna njihova obogatitev, dopolnitev, so neumnosti. Kakšna dopolnitev neki! Saj ne nazadnje bi zadevo lahko tudi obrnili: če so zasebne ustanove dokazano boljše, zakaj pa ne bi bile državne njihova dopolnitev?!

V takih razmerah torej deluje katoliška izobraževalna vertikala, ki sega od vrtcev do na vrhu osamljene Fakultete za poslovne vede ...

No, na vrhu vendarle ne samevamo: tu je še Teološka fakulteta, seveda kot članica Univerze v Ljubljani. Omenjate katoliško izobraževalno vertikalo. Bodiva jasna: ta vertikala je želja, ni pa še realnost.

Doc. dr. ZORAN VAUPOT, MBA je doktor znanosti s predmetnega področja menedžment, poslovnež z več kot 27-letnimi mednarodnimi izkušnjami ter raziskovalec za področji menedžment in ekonomija. Po diplomu na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani in opravljenem MBA je študiral v Franciji, kjer je doktoriral s področja vloge medkulturne komunikacije kot determinante tujih neposrednih naložb. Leta 1991 je vodil ustanovitev prvega slovenskega podjetja v Franciji po osamosvojitvi Slovenije, nato je v Parizu kot direktor francoskega podjetja delal pet let. Po vrnitvi v Slovenijo je bil od leta 1997 poslovni in menedžerski svetovalec pri številnih slovenskih in mednarodnih projektih, v zadnjem obdobju največ na področjih strateške in operativne podpore podjetjem pri internacionalizaciji poslovanja. Spomladi 2016 je vstopil v akademski svet in začel kot visokošolski učitelj sodelovati s Fakulteto za poslovne vede pri Katoliškem inštitutu. Od julija 2016 je njen dekan. Foto: Tatjana Splichal

Zakaj?

Ker v praksi v celoti še ne deluje. Naj naveдем konkreten podatek. Pri nas je vpisan morda en ali dva študenta letno iz katoliških gimnazij. Razlogov za to je najbrž več. Zgolj za ponazoritev. Ko sem pred nekaj dnevi pisal enajstim ravnateljem ljubljanskih srednjih šol (devetih gimnazij, med njimi tudi škofijske, in dveh ekonomskih šol), prvega odgovora nisem prejel od gimnazije, od katere bi morda pričakovali, da bo prva odgovorila. Predlog v poslanem pismu je namreč bil, da za njihove dijake organiziramo brezplačno predavanje dveh vrhunskih strokovnjakov, ddr. Klemen Jakliča ali prof. dr. Andreja Finka, šole pa bi poskrbele le za izvedbene pogoje. No, prvi odgovor, prijazen, konstruktiven, kot bi si ga človek le želel, je prišel od ravnatelja ene najuglednejših državnih gimnazij. Kaj hočem povedati? Upanje, da je nekdo naš »najboljši šolski prijatelj«, še ni tudi potrjeno dejstvo. Če sem čisto odkrit: ugotovili smo, da katoliška šolska vertikala ne deluje tako, kot bi si morda želeli, predvsem povezava med štirimi katoliškimi gimnazijami in našo fakulteto, zato smo se bolj posvetili drugim, državnim srednjim šolam, iz katerih dejansko že do sedaj dobivamo največje število študentov. Izkazuje se, da imamo prijatelje tam, kjer jih najprej morda nismo pričakovali.

Zakaj je leta 2017 v Sloveniji težava z zasebno lastnino? To je ideološka debata ne iz 20., temveč še iz 19. stoletja.

Da ne bo pomote: problem je bil pri nas samih, ker smo se preveč orientirali na štiri škofijske gimnazije in od njih očitno pričakovali nekaj, česar nismo mogli dobiti. Ko zdaj prostor odpiramo, ko gremo

v širšo sfero drugih srednjih šol, prvi rezultati kažejo, da je ta usmeritev pravilna.

Rektor Katoliškega inštituta dr. Anton Stres je v pogovoru za Slovenski čas oktobra 2016 prejšnje študijsko leto označil za prebojno: razmeroma dober vpis okoli 40 novih študentov je pred FPV postavil nove izzive in možnosti. Ali se ta trend v letošnjem študijskem letu nadaljuje?

Na položaj dekana FPV sem bil imenovan julija 2016. Takrat sem si zastavil dvoletno obdobje za temeljito prenovu fakultete na tistih področjih, za katera sem pristojen, torej za področje programov in kadrov. Dejansko smo v študijskem letu 2016/2017 dosegli vpisni preboj (osemkratno smo povečali število vpisanih študentov), ki je bil predvsem posledica dobrega in pravilnega oglaševanja. Do takrat še nismo naredili posebnih programskih in kadrovskih sprememb, saj je za to vendarle potrebno nekaj več časa. V preteklem študijskem letu pa smo posebno pozornost posvetili prav temu: pripravljali smo spremembe predmetnika in se dogovarjali z novimi profesorji. Vpis v študijsko leto 2017/2018 je bil sicer izveden še na starih temeljih, a večina sprememb je že bila pripravljena. Lansko jesen pa so te spremembe že prišle do izraza. Oblikovali smo res izjemno profesorsko ekipo. Upam si trditi, da nam jo lahko zavidajo vsi v Sloveniji - pa ne le v Sloveniji. Konec januarja na senatu potrjujemo tudi prenovljen predmetnik tako dodiplomskega kot magistrskega študija. Vzeli smo si dovolj časa, imamo že veliko lastnih izkušenj, pogledali smo po svetu; predmetnik je oblikovan po meri najboljših svetovnih praks. Ti dve področji bosta zdaj res optimalni in tukaj se kaj dosti več res ne da narediti.

Prav danes /pogovor je bil posnet v petek, 12. januarja; op. B. Š./ pa začnemo ob-

veščati javnost o uvedbi doktorskega študija, in to v sodelovanju z univerzo UIC iz Barcelone. Kot soizvajalci bomo nudili administrativno in mentorsko podporo slovenskim doktorandom. Naši študentje bodo tako dobili doktorsko diplomu iz Španije, ki je mednarodno priznana v vsej Evropski uniji, torej tudi v Sloveniji. Veste, ni preprosto prepričati pomembne tuje univerze, da z vami podpiše tak dogovor!

Omenili ste vrhunsko predavateljsko ekipo. Bralce najbrž zanimajo konkretna imena.

Vsa so seveda objavljena na spletu. Javnost morda najboljše pozna npr. prof. dr. Verico Trstenjak /tudi avtorica prispevka na 2. strani v pričujoči številki Slovenskega časa; op. B. Š./ in prof. dr. Andreja Finka; v zadnjem času je bil v slovenskih medijih gotovo najbolj prepoznan ddr. Klemen Jaklič. Tu sta še doc. dr. Simona Drenik in doc. dr. Laris Gaiser, prihaja tudi izr. prof. Meta Ahtik, ki dela na Banki Slovenije ...

Na prvi pogled je morda presenetljivo, da imate zelo močno pravniško ekipo. Omenili ste ddr. Klemena Jakliča, prof. dr. Verico Trstenjak, prof. dr. Andreja Finka, na FPV predava sodelavec Slovenskega časa izr. prof. dr. Jernej Letnar Černič, če omenim le nekatere ... Ali lahko v tem razumemo poseben poudarek, ki ga fakulteta daje razmisleku o vlogi pravne države?

To ni neposredno povezano, čeprav imate prav: slovenska pravna država še zelo šepa. Smo zelo pravniški, a premalo pravični. V bistvu pa gre za nekaj drugega. Ko smo se lotevali prenove predmetnika, smo izhajali iz realnosti trga: kakšne in kako izobražene ljudi ta trg zahteva. Dejstvo je, kar potrjujejo tudi moje praktične izkušnje, da mora biti dober menedžer, dober vodilni delavec nujno zelo močan tudi na pravnem področju. Zato smo v okviru našega študija oblikovali nekakšno interno vertikalno dodiplomski-podiplomski-doktorski študij, in ta vertikalna bo imela na začetku dve liniji, pozneje morda celo tri. Ena izmed njih bo na dodiplomski in podiplomski ravni prav menedžment in pravo, pri doktorskem študiju v sodelovanju s Španci pa povezujemo ekonomijo in pravo. S tako zastavljeno vertikalno želimo zagotoviti kompetentne kadre na tem področju; dijaki, ki prihajajo z devetnajstimi leti, pa vidijo, da so pri nas lahko do doktorata na področju, ki ga bodo izbrali že v dodiplomskem študiju. Podobno bomo stvari zastavili tudi pri drugi vertikali, kjer ta čas še nimamo pripravljene doktorske etape.

Na katero področje sega ta vertikala?

Na področje aplikativnih ekonomskih veščin v poslovnih vedah. Če povem zelo preprosto: ena vertikala je pretežno »brez števil«, druga pa pretežno »s številkami«.

Sodobnost, uporabnost, etičnost in zaposljivost – to so štiri točke, za katere želite, da bi bile primerjalna prednost FPV. Kako jih uresničujete?

V celoti! To je naš »lajtmotiv«, rdeča nit, to so naše temeljne vrednote, ki jim posevčamo osrednjo pozornost. Danes, če nisi sodoben, sploh ne moreš predavati. Če kot strokovnjak, profesor zamudiš tri, štiri leta razvoja, to opazijo strokovna javnost, študentje in se sam izločiš. Uporabnost je nekaj, s čimer se slovensko visoko šolstvo tudi na področju poslovnih ved ni vedno ukvarjalo. Saj je to v zadnjem obdobju vodilo tudi nekaterih drugih fakultet, celo državnih, toda še vedno je

marsikje po mojem prepričanju preveč teoretičnega balasta. To opažajo tudi študentje, posebno tisti, ki se k nam prepisujejo z drugih, tudi državnih fakultet. Tega je pri nas bistveno manj. Smo fakulteta, ki združuje dobre lastnosti fakultet, tj. teoretični pristop in praktično usmerjenost poslovnih šol, kot jih poznajo v tujini, t. i. *bussines school*.

Etičnost?

Ali bi sploh lahko predavali brez te komponente!? Ne le pri posebnem predmetu etika oziroma aplikativna etika, temveč v okviru vseh predmetov. Svojim študentom dajem konkretne primere, kaj na področju menedžmenta ali trženja pomeni etično ravnanje. Veste, ti primeri niso vedno čisto preprosti. Saj se na načelni ravni vsi strinjajo, da je treba biti etičen, ko pa jim poveš, da zaradi doslednega etičnega ravnanja ne boš dobil kakšnega posla, ker morda komu nisi hotel plačati podkupnine ali donacije, kot temu v Ljubljani radi rečemo; da boš zaradi tega imel morda osebne težave, da bo imelo težave tvoje podjetje, delavci pri izplačilu plač, ker nekega denarja, ker si etično zavrnil koruptivno ravnanje, pač ne bo na računu ... No, potem pa se že pojavijo pomisleki. Prav takrat pa je treba dosledno vztrajati pri etičnosti. In ko bo dovolj ljudi ne glede na vse okoliščine vztrajalo pri etičnem ravnanju, bodo koruptivne prakse marginalizirane ali bodo celo popolnoma izginile. Dokler pa ljudje v poslovnem svetu prevečkrat popustijo, češ, saj tudi drugi to počnejo, tudi jaz ne morem drugače, to pomeni, da prodajo svojo dušo hudiču in postanejo del problema.

Oblikovali smo res izjemno profesorsko ekipo.

Upam si trditi, da nam jo lahko zavidajo vsi v Sloveniji – pa ne le v Sloveniji.

Ali so torej s to poudarjeno etično komponento vaši diplomanti zaposljivi, če se dotakneva še enega cilja vašega dela?

Absolutno! Saj študentje s takimi pričakovanji sploh prihajajo na našo fakulteto. Pred leti je na neki državni fakulteti predaval starejši direktor zelo znane, ugledne, velike slovenske firme in študentom razlagal, kako je za doseglo poslov podkupoval v Rusiji, da drugače pač ne gre. Ne vem ... Upam, da študentje tega res ne »kupijo«. Mora iti drugače, tudi brez tega! Vem, kaj govorim. V Franciji sem delal na področju *gradbeništva*, kjer sem sodeloval tudi z državo. Ko povežeš ta dva elementa, je to v Sloveniji tako rekoč enačba za korupcijo. Niti enkrat nisem ne prejel ne dal ponudbe za nobeno vrsto podkupnine – niti enkrat!

Kako ste pravzaprav iz tujih gospodarskih vod pripluli v domače? V prvih letih po osamosvojitvi ste delali v Franciji, kjer ste sodelovali pri ustanavljanju podjetja, po nekaj letih pa ste se vrnil.

Leta 1996 je Sloveniji lepo kazalo. Izvili smo se iz poosamosvojitvene krize, vide-la se je izrazita rast, »v zraku« je bil velik razvojni optimizem mlade države. Ko k temu dodate še malo domotožja, krizne razmere v Franciji prve polovice 90. let, ko je bilo posebej stresno prav v gradbeništvo ... Tako je dozorela odločitev za vrnitev. Slovenija se je kazala kot država, pred katero je svetla prihodnost.

Uresničena pričakovanja?

Pri takih vprašanih je veliko, če ne morda celo vse odvisno od primerjave. Problem je, če se denimo primerjamo s sosednjo Avstrijo. Sam prihajam iz Slovenj Gradca, zato je ta primerjava zame še toliko bolj logična. Ne vidim nobenega razloga, zakaj bi morali v Sloveniji živeti slabše kot v Avstriji. Pa ravno to se dejansko dogaja! Povprečni Slovenec živi slabše od povprečnega Avstrijca. Čim više greš po socialni lestvici, tem večja je ta razlika. Še najmanjša je na ravni delavstva, ker je pri nas Ginijev indeks /s katerim merimo (ne)enakomernost porazdelitve dohodka in premoženja; op. B. Š./ najnižji. Če pa se primerjamo z balkanskimi državami, pri nas sploh ni tako slabo. In nekateri to prav radi počnejo. V zadnjem času vedno manj slišim o primerjavah z Avstrijo, tudi o primerjavah s Češko, Slovaško, Poljsko in Madžarsko, ne, čeprav so nam najbolj primerljive zaradi geografije, zgodovine, političnega sistema ... Te države nas začenjajo vidno prehitovati, zato se z njimi vedno manj radi primerjamo.

Ali ste tudi zato, da bi vzpostavili prave primerjave in v njih iskali prave odgovore, iz gospodarstva nedavno »prestopili« v akademsko sfero?

Formalno bom kmalu praznoval drugo obletnico tega »prestopa«, kot pravite, res pa je, da sem že kot svetovalec veliko delal na področju neformalnega usposabljanja za podjetja, tako da na področju izobraževanja še zdaleč nisem novinec. Vstop v akademsko sfero razumem kot velik iz-ziv v obliki projekta menedžmenta sprememb: kako potencial, ki ga ustanova, kot je FPV, nedvomno ima, uresničiti v praksi. To je tako kot katoliška izobraževalna vertikala, o kateri sva že govorila: teoretično pravilna stvar, s katero se vsi strinjamo, samo v praksi mora še zaživeti.

Vodilni sloj, ki akademsko kroji slovensko ekonomsko stroko, deluje na državnih fakultetah, za te pa je značilna tudi precej tesna spreja s podjetji v državni lasti. Kako se fakulteta vašega kova, torej zasebna nekoncesionirana fakulteta, ki mora tudi na prostem trgu pridobivati sredstva za delovanje, znajde v tem »peskovniku«?

Prvo pravilo je: ne bij bitk, ki jih zanesljivo ne moreš dobiti. Popolnoma jasno je, da zaposleni in drugi sodelavci zasebne fakultete ne moremo biti konkurenčne bitke za projektno sodelovanje z državnimi podjetji, ker so tam posli vnaprej rezervirani za kadre, ki prihajajo z državnih fakultet. In ti kadri, vsaj najbolj izpostavljeni, so, če smo čisto iskreni, v veliki meri povezani z vladajočo politiko. Ekonomska stroka je v Sloveniji nasploh zelo povezana s politiko in se je kot stroka politiki in njenim interesom na neki način prodala. To je zelo narobe. To je realnost, ki je še ne moremo spremeniti. Mi se zato usmerjamo v zasebna podjetja, v zadnjem času zlasti v zasebna podjetja v tuji lasti. Tuja last v Sloveniji pomeni družbeno normalnost.

Tole bo za marsikoga, ki prisega na »nacionalni interes«, zvenelo kot provokacija!

Se zavedam. Pa nič zato. Zame je velik plus, če se lahko pogovarjam s predstavniki podjetij v tuji lasti. Ni nujno, da so to tujci, pogosto so to Slovenci. A tisti trenutek, ko imajo tuje lastnike, so v veliki meri osvobojeni slovenskih »specifik«, ki sva se jih že dotaknila, npr. sprege s politiko ...

Na tem mestu se kar vsiljuje vprašanje lastninjenja državnega premoženja. Delež takega premoženja je v Sloveniji med največjimi v Evropski zvezi, naša država se je zavezala, da ga bo s privatizacijo znižala, a ta zaveza je, kot kaže, »na čakanju« ...

Neposredne tuje naložbe so osrednji predmet mojega raziskovanja, o čemer bi lahko veliko povedal ...

... morda samostojna tema za kakšen prihodnji pogovor?

Dobrodošli! Glede lastninjenja je stvar zelo preprosta, tudi ekonomska stroka je te stvari že zdavnaj dobro pojasnila: lahko imate zelo močno državno lastnino, vendar morate hkrati imeti v polnosti delujoče državne ustanove, predvsem sodstvo, represivne organe. Skratka polno delujočo pravno državo. Tak primer so skandinavske države, recimo Švedska, ki ima skoraj enak delež državne lastnine kot Slovenija, vendar tam stvari delujejo zaradi delujočih inštitucij. Če teh nimate, je državna lastnina po pravilu vir politične korupcije. Pa saj to ni le moja ugotovitev, o tem beremo že zelo dolgo. Odpirati teme, na katere smo že davno dali prave odgovore, nima nobenega pravega smisla več.

Ker pa ste omenili načrt prodaje državne lastnine, ki ga je država pred nekaj leti objavila kot neko strašno strategijo, naj le dodam: ključne zgodbe so velika slovenska podjetja, med njimi predvsem Nova Ljubljanska banka. NLB je lakmusov papir resnosti slovenskega procesa privatizacije. Pred nekaj leti sem objavil članek o vplivu privatizacije na obseg tujih neposrednih naložb in prikazal, da je posledica izvedene privatizacije tudi več novih, t. i. *greenfield* tujih naložb. In ta članek, čeprav objavljen v slovenščini, je odmeval celo v Bruslju – tako zelo, da sem bil ob obisku bruseljske delegacije Ecofina, ki je imela v Sloveniji pogovore z vlado in nekaterimi strokovnjaki, tudi sam med povabljenimi. Septembra 2016 sem se tako srečal s osmimi, devetimi predstavniki te komisije, ki so bili vsi po vrsti zelo skeptični do mojih navedb, češ, saj se je slovenska vlada zavezala, da bo izvedla proces lastninjenja, da bo privatizirala NLB. Pa sem jim odvrnil: »NLB do konca mandata te vlade pač ne bo privatizirana.« Z vladnimi dokumenti so mi dokazovali, da bo drugače. Pa sem ponovil: »NLB ne bo privatizirana!« Nič zadovoljni niso bili, ker nisem potrdil njihovih optimističnih napovedi, ki so si jih oblikovali po srečanjih z vladnimi predstavniki.

»Špilferderber«?

(Smeh) Če že hočete! Pa so bili sami tujci, nobenega Slovenca ni bilo zraven. Spomnim se, da je bilo med tednom, pogovor smo končali okoli osme, poldevete zvečer. Ko pridem domov, prižgem televizor in prva novica je bila: govori se, da bo ministrica slovenske vlade – pa ne finančna – obiskala Bruselj, da bi se dogovorila za odlog prodaje NLB. No, danes je najbrž tudi bruseljskim sogovornikom popolnoma jasno: dokler bo levica na oblasti, NLB ne bo prodana. Če bo treba, bomo plačali tudi dve milijardi kazni, ampak NLB ne bo privatizirana. Konec razprave! Nehajmo si metati pesek v oči.

»Dokler bo levica na oblasti ...« Hote ali nehote, ste naju pripeljali v leto parlamentarnih in lokalnih volitev. Ali lahko te prinesejo spremembe na tem in še kakšnem področju?

Bojim se, da ne. Pa nočem zveneti defetistično, negativistično. Raziskovalci moramo vendarle operirati z dejstvi; ne s tem, kar si morda sami želimo, da bi bilo, temveč s tem, kar je. Ne trdim, da je to problem kakšne politične stranke ali konkretnih politikov. Rezultati volitev, tako rekoč katerih koli volitev doslej, so izraz strukture vrednot slovenskega volilnega telesa. In to telo ima dominantno vrednote, ki jih lahko opredelimo kot leve, tudi velik del volilnega telesa, ki si tega noče priznati – ki gre recimo v nedeljo najprej k maši, potem pa gre na volišče in obkroži levico. Tisto levico, katere ideologi so

Tuja last v Sloveniji pomeni družbeno normalnost.

zapisali tudi trditve, kot je npr. ta, da je »relegija opij za ljudstvo«. Volitve so odlični kazalec teh vrednot. Desnica lahko zmaga samo v dveh primerih: ali volivci levice zaradi nekega, kakršnega koli že razloga ne gredo na volitve, ali pa se volivci desnice zaradi nekega čisto drugega razloga nadpovprečno močno udeležijo volitev. Da se torej družbeno razmerje, ki je po moji presoji v razmerju 2 : 1 v korist levice, zaradi volilne udeležbe poruši, kar lahko privede do zmage desnice. Sicer ocenjujem, da bomo potrebovali še približno 20 let za uravnoteženost, ki je drugod, recimo tudi na Hrvaškem, že realnost.

Tudi na okrogli mizi inštituta Nove revije v okviru lanskega socialnega tedna ste opozorili na strukturiranost volilnega telesa, kjer ima glavno vlogo pasiviziran 80-odstotni del volivcev, ki so kljub tarnanju razmeroma zadovoljni s sedanjimi razmerami. Ali smo tudi mediji krivi za to stanje?

Odgovornost je vedno individualna. Ni kriv medij, ni kriva stranka, ni kriv politik – kriv sem jaz, moje vrednote in moje ravnanje oz. odsotnost ravnanja. Gre za drugačen pogled od tistega, ki je posledica nekdanjega sistema in današnje mentalitete, ko je za moj neuspeh vedno kriv nekdo drug, ko mora za moj uspeh vedno nekaj narediti nekdo drug. Skratka: vedno zvrčamo odgovornost za aktivnost na nekoga drugega, sami pa se skrijemo za krinko floskule o solidarnosti, s katero opravičujemo lastno nedejavnost. Individualno odgovornost je pogosto težko sprejeti, a prepričan sem, da nas samo to vodi k napredku. Sicer postanemo ali pa ostanemo kolektivistična kalimerovska masa, ki si prigovarja, da tako ali tako ne more ničesar narediti, kar marsikomu pri oblastnem krmilu še kako ustreza.

Vladajoča struktura bo skušala kot svoj volilni adut prodati tudi zgodbo o uspehu visoke gospodarske rasti, za katero naj bi bili zaslužni njeni ukrepi, na to rast se zdaj, tipično za volilno leto, »cepi« tudi stavkovni val. Vaš pogled na to dogajanje?

Morda sledi odgovor, ki ga niste pričakovali: v Sloveniji so plače v javnem sektorju pretežno res slabe, kot so slabe tudi v zasebnem sektorju. Skratka, vse plače v Sloveniji so pretežno slabe. Zakaj pa so slabe? Premalo je ustvarjene dodane vrednosti, financirati moramo tudi prepogolten državni aparat. V Sloveniji ni problem povprečna plača zaposlenega v državnem aparatu, ki bi morala biti višja, temveč masa plač tega aparata. V njem je po nekaterih izračunih 30–40 odstotkov preveč zaposlenih, pri čemer jih je na nekaterih segmentih premalo, drugje pa

bistveno preveč. Če bi optimirali državni aparat, bi preostali zaposleni ob isti masi plač imeli bistveno višje plače. Pa smo spet pri lažni solidarnosti: tisti, ki so dejansko potrebni in dobro delajo, plačujejo tiste v državnem aparatu, ki niso potrebni, ki delajo slabo ali sploh ne delajo. V slovenski državni upravi si ne moremo privoščiti zvišanja mase plač, lahko pa si privoščimo zvišanje plač tistim, ki si to zaslužijo, a nujno z znižanjem števila zaposlenih. Podjetja so v veliki meri že opravila to nalogo, državni aparat kot celota pa ne.

Tudi zato ne, ker skuša plavati z valom gospodarske rasti. Ali ste sami zdaj, morda na njegovem vrhu, z mislimi že pri naslednji recesiji? Smo v Sloveniji nanjo pripravljeni?

Prihodnja recesija je vedno realnost in vanjo moraš biti vedno zazrt, vsaj z enim očesom. Bodimo odkriti: Kaj poganja slovensko rast? Naše zdravo jedro niso državna podjetja, ki niso kaj prida dobičkonosna, temveč zasebne delniške družbe, tudi razmeroma velike, ki so večinoma dobavitelji sestavnih delov nemške avtomobilske industrije, pa tudi v nekaterih drugih panogah v Nemčiji, Franciji, Italiji in še nekaterih državah Evropske unije. Ko gre njim dobro, gre nam dobro, ko gre njim slabo, gre nam slabo. Treba je torej gledati, kaj se dogaja v teh državah, in ko bo tam kriza, bo v treh do šestih mesecih tudi pri nas. Zveni preprosto, a je preverjeno. Tako je bilo tudi npr. leta 2008.

Če je tako preprosto, ali bi moralo biti preprosto tudi spoznanje, da je treba biti na to dogajanje pripravljen?

Ravno v tem je težava. Vlada v obdobju 2004–2008 je s razmeroma pametno politiko oblikovala »rezervo«. Ni prišlo do prevelikega zadolževanja, zato je država pozneje še imela možnost najemanja posojil, ne da bi radikalno ogrozila makroekonomsko stabilnost. Vlada Boruta Pahorja je to varovalko v veliki meri izkoristila in »pokurila«. Danes smo že tako zadolženi, da je položaj precej drugačen. Saj je vedno mogoče dobiti kredite, a postanejo dražji, sploh v krizi.

Ali se o takih stvareh pogovarjate s svojimi študenti?

Seveda. Morda kot zanimivost: veliko naših študentov prihaja iz podjetniških družin – obrtnikov, malih in srednjih podjetnikov. Nekateri študentje so tudi sami podjetniki, zato te stvari zelo dobro razumejo in jim jih ni treba posebej razlagati. Naš profil študenta ni oseba, ki bi rada čim prej dobila list papirja za to, da bi se čim prej zaposlila v državni upravi.

Koga torej vabite najprej na informativne dneve 9. in 10. februarja in nato k prvemu vpisnemu roku, ki traja do konca marca?

Mi pravzaprav nimamo vpisnega roka; vpisovali bomo ves čas do konca septembra, seveda v okviru razpisanega števila vpisnih mest. Vabimo vse, ki si želijo kakovosten študij v majhnih skupinah, kjer se bodo lahko veliko naučili, kjer jih ne bomo obremenjevali z nepotrebnim balastom, kjer se bodo tudi dobro počutili. Resnično si prizadevamo, da študentje pri nas niso zgolj del neke amorfnе mase, temveč da jim pomagamo na poti njihove lastne ustvarjalnosti in osebnega razvoja, da bodo, kot si želimo, v jedru tiste skupine ljudi, ki bo Slovenijo v desetih, dvajsetih letih pripeljala v normalno stanje.

Bogomir Štefanič